



JURNAL

ПЕНТРЪ ПЕСИДИРЕА ШТИИЦЕЛОР НАТЪРАЛЕ ШИ ЕСАКТЕ

în toate clasele.

Pedigeatș

de

Profesor Doktor Isliș Baran.

№ 46.

(Anul întâiș)

Băkremți.

Dekembrie 8, 1856.

Kompinde: Zaharșă și istopica natspats a săi. — O opa tepivnș în fnds.ș mapî. — Komsnikauisni utinuisișe miș.

Zaharșă și istopica săi.

Artikolșă II.

Zaharșă de trestie.

Planta *trestia de zaharș* (*saccharum officinarum*) prokșrș akșmș oamenilorș cea mai mare parte din zaharșă kape 'lș konsmș, kșvî din toatș kștimea zaharșăi kape se prodșce pe fie-kape anș, $1\frac{1}{2}$ konsistș în zaharș trestie. De și kștșra auestei plante înfloșente akșmș în Amerika, kș toate auestea patria ei nș e Amerika, și Kontinentșă vekiș. În Orientș era kșnoskștș de mșlși sekoł, în Kinamî și insșlele Oceaniei auestș

plantș era kștivatș în dimensiuni mari; dap kșriosș! Niși Eleniși niși Romaniși n'ăș kșnoskșt zaharș. Ba înkș auestiși din șpmș, kape aș fșkștș diffepite invazișni în Orientș și aș kșștirat mai mșlșe tșismșșpî, n'ăș mtiștș a adșce d'akolo tșofea cea mai impoștantș adikș planta de zaharș! Tokmaî în șpmș, în sekołșlș 15-lea, auestș plantș a fostș impoștatș de Orientș în Siçilia d'açi în Ișpania, din Ișpania în Insșlele Karape și d'açi

mi tot prin Spaniolă, la Insulele St. Domingo în Antile. D'acți călătora plantei de zahăr s'a peshndit preste toate insulele Indiilor okcidentale, apoi în Brazilia mi în skęptș în skęptș în mai toate ęerile din klimete tronikate ale Americii. Dar klima ęea mai favorabilă pentrę călătora de zahăr este ęe- ea, a kęrii temperaturę medie este de 14—20 R°, kę toate kę oamenii kęltivș zahărul kę sęk- ęesș mi 'n klimete kę temperaturę de 16 R°. De ęe ea nę nęmai în klimete tronikale ęi mi în ęele temperate, s. e. în Sędșlș Italiei, în Neapole în India mi 'n Platosul Meksikșlș la o înșlđime 4,000 saș 6,000 nięoa- re peste nivelșlș męrei, kęlătora plantei de zahăr rezșante inkę foarte bine. În klimete ęele mai favorabile, parș se întimplă a faęe seminde; kęęi akolo kęltivatorii nę lasș sę kreaskę planta pęnș sę înfloreaskę, fi- ind-kę atșnųi s'ar mikșora kętimea prinęi- pęlș dęlęe dintp'insa; de ęe ea se șizeskș a înmęlđi planta ęeasta prin sędipea pęmș- rilorș țiete. Sęnt mai męlte șneęe de tpe- stii de zahăr mi fie kape rezșante în kli- ma konvenabilă ei. În India okcidentalș kęl- tivș akșm șneęa arștatș în fięra; ęeasta e mai bșnș șneęș dintre toate, kęęi k'o a pa- tra parte prodșęe mai męltș sękș dęlęe de kitiș ęele lalte; pretșindinea kęltivatorșlș aleęe șneęa kape 'i dș o rekorș mai bșnș.

De mi la noi în Eșropa se konsęmș pe fie-kape anș kitiși foarte însemnate de za- harș, kę toate astea ełș este la noi șnș ar- tikołș nęmai de lęksș, iar nę de nętrimentș; din kontra în șneęe din ęerile tronikale, tpe- stia de zahăr este șnș nętrimentș ponnęlarș întokmai ka rpis la noi, akolo oamenii taie tpestia de zahăr în bșkęđi nięi mi le înritș dșnș ęe mai întiiș le maęinș în gęrș. Męl- te korșvii inkęrkate kę tpestii de zahăr proasęete, vinș în tođi anii la Neworleans, la Rio Janeiro în Brazilia mi la Meksiko șnde se vindș foarte kęřindș. La Insulele Oęeaniei tođi oamenii de la mikș pęnș la mare șm- ęlș pe șlđęș điindș în gęrș bșkęđi de tpe- stie de zahăr; fęrș indoialș, ęestș modș d'a întreșșingęa zahăr este ęelș mai ve-

kiș, poate kę mi kearș Romani ș ntiștș a ęestș șșariș alș ei; mi apoi nenpriimindș ęe- a- stă kęm ne vomș nętea esșlika verșetș lęi Lucanus? kındș kintș: quique bibunt tenera dulces ab arundine succos (mi ęine vea sę- kęři dęlęi din tpestia sęșęipe.

Dar nętepea nętritivș a tpestiei de za- harș nę provine din zahărul ei, kape nę e de lokș nętritivș, ęi din alșșmenșlș saș alșșșnșlș de oș ęe se gęșente întp'insa. Așa darș nę- mai zeama proasęitș skoasș din tpestia a- ęeasta este șnș nętrimitș komplekș; kęęi zahăr de mi 'lș minkșmș în toate zilele, m'a devenitș șnș obiektș indispensabilș, kę toate astea nę ne nęșente mi șnș omș kape arș voi sę tręiaskę nęmai kę zahăr, în skęptș timș arș męři de foame. Șnii din fiziolo- giștii modernii aș fękștș esșerienęe adikș dindș șnși kiine sę męnșnę nęmai zahăr în kitiși impořtante pe fie kape zi, peste 14 saș 20 de zile kęinele a męřitș avindș toa- te semnele șnși animalș kape moare de foame. Sękșlș tpestiei nę konșinde netșindinea o kętime ekșalș de prinęipęlș dęlęe saș de zahăr; kęalitatea solșlși prekșm mi modșlș aręikęlęrei aș o inflęindș foarte mare asș- pra vorșđiei tpestiei de prinęipęlș dęlęe. În ęenepe s'a obșervatș kę tpestia konșinde in- tp'o sștș de pęřđi (S. e. fęnđi) 18—22 pro- ęenđi zahăr, anș mi gęșenș 71 pęřđi, fi- ęre lemnoase 10 mi sęřři minerale o par- te ęentșzimalș.

Nętepea nętritivș a sękșlși proasęitș din tpestie de zahăr, deninde de alșșmenșlș ęe se aflș întp'insș. În rapořtșlș ęeasta, nę- temș zięe kę tpestia este șnș adevęratș nę- trimentș, kape șinęrș e kapabilș a maņđine viaęa șnși animalș (saș omș); darș zahărul din kępęđini nę konșinde alșșmenș, prin șřmare nę e nętritivș, fiindkș'i linșente prin- ęipęlș kape konșinde Azotș mi kape șinęrș este adevęratșlș alimentș nętritivș pentrę korș.

La tpestia de zahăr se obșervș o ęir- konșanđę kęřioasș, adikș kę sękșlș ei e- ste dęlęe nęmai pęnș la oare kape înșlđime a ęeștei plante, pe kęndș partea sęșerioarș

kape e verde, de mi ape m̄alte s̄sk̄r̄p̄i, dap n̄ e d̄sl̄t̄. De ayea k̄l̄tivator̄ii taie tot̄ d'asna partea de s̄s̄s̄ a t̄pestic̄i, k̄ sk̄on̄p̄, ka in cea de jos̄s̄ s̄ se ad̄ne māi m̄alt̄ zahar̄.

K̄nd̄s̄ a aj̄ns̄s̄ tim̄p̄l̄s̄ pek̄ol̄tei pent̄ t̄restia de zahar̄, at̄n̄v̄i l̄k̄r̄p̄top̄ii mer̄ḡ in plant̄āii (r̄p̄d̄ini) de zahar̄ av̄ind̄s̄ in m̄ini k̄j̄ite mar̄i k̄ kape taie t̄restia de jos̄s̄ din p̄m̄int̄. Din t̄restia t̄iate sk̄ot̄ f̄r̄nz̄ele mi v̄ir̄f̄ir̄ile le ar̄nk̄s̄ afar̄, ear̄ t̄r̄nk̄ir̄ile le p̄n̄s̄ in t̄p'o moar̄s̄ sās̄ in t̄p'̄n̄s̄ teask̄, unde sk̄ōj̄ind̄s̄ tot̄ s̄sk̄l̄s̄ lor̄, īl̄s̄ ad̄n̄t̄ in vase mar̄i mi 'l̄s̄ k̄r̄p̄d̄t̄ prin ap̄ de kal̄ce (var̄). Effekt̄l̄s̄ ap̄ei de kal̄ce este d̄sl̄t̄, pe d'o parte n̄str̄aliz̄s̄ tōj̄i avid̄ii ce se afl̄ in s̄sk̄ ka s̄ n̄ se ak̄reask̄, iar pe d'alta se kon̄bin̄ k̄ materīle alb̄minoase d̄int̄p'ins̄s̄, formeaz̄s̄ k̄ d̄insele un̄s̄ p̄reçini-tat̄s̄ mi le sk̄oate ast̄fel̄ din zahar̄ ka s̄ n̄ se ak̄reask̄. D'ayeaa este de cea māi mare imp̄ortan̄t̄ pent̄r̄ k̄l̄tivator̄, ka s̄ n̄ lase s̄sk̄l̄s̄ s̄t̄s̄ proas̄p̄t̄s̄ jes̄n̄s̄s̄ m̄alt̄ tim̄p̄ la aer̄.

D̄n̄p̄ ce s̄sk̄l̄s̄ s'a fil̄trat̄s̄ mi s'a kla-rifiat̄, īl̄s̄ fer̄ve in grav̄s̄ mi 'l̄s̄ toar̄n̄t̄ in vase de lem̄n̄s̄ ka s̄ se r̄p̄ceask̄ mi s̄ se k̄ristalizeze; ap̄oi īl̄s̄ sk̄oate mi 'l̄s̄ p̄ne in v̄stoae in̄ḡr̄p̄ite in partea de jos̄s̄, ka s̄ se sk̄oat̄s̄ d̄int̄p'ins̄s̄l̄s̄ tot̄s̄ sip̄on̄s̄l̄s̄ f̄rid̄. Zahar̄l̄s̄ kape r̄m̄ine in v̄stois̄s̄ s̄ n̄men̄te zahar̄ k̄p̄d̄s̄ sās̄ moskovad̄; iar sip̄on̄s̄l̄s̄ kape s'a sk̄r̄p̄s̄, melase.

K̄it̄s̄ de sim̄p̄l̄s̄ se nar̄s̄ ayeeste opera-ç̄iun̄i d̄n̄p̄ desk̄rierea lor̄, in realitate in̄s̄ sint̄s̄ foarte grele; k̄v̄i e grēs̄ a sk̄oate tot̄s̄ s̄sk̄l̄s̄ d̄in t̄restie, a im̄pedika s̄sk̄l̄s̄ proas̄p̄t̄s̄ ka s̄ n̄ se ak̄reask̄, a 'l̄s̄ klarifia f̄r̄p̄ a sk̄oate sp̄m̄t̄ k̄v̄i at̄n̄v̄i o parte mare din zahar̄ se ver̄de, e grēs̄ a fer̄ve vine s̄sk̄l̄s̄ ka s̄ n̄ ar̄z̄s̄ mi s̄ se ver̄peask̄ mi 'n fine e grēs̄ a deosebi sip̄on̄s̄l̄s̄ sās̄ melase f̄rid̄ din zahar̄l̄s̄ k̄p̄d̄s̄ mi solid̄. Toate ayeeste dif̄ik̄z̄at̄ç̄ii, fak̄s̄, ka d̄int̄p'o s̄t̄s̄ oka de t̄restie de zahar̄ s̄ sk̄oat̄s̄ n̄s̄māi 6 oka de zahar̄ k̄p̄d̄s̄; ap̄oi mi d̄int̄p'ayesta se māi ver̄de 15 p̄n̄t̄ la 17 p̄reçen̄ç̄ii prin

transport̄l̄s̄ pe mare, fiind̄k̄s̄ se sk̄r̄p̄e d̄in t̄p'ins̄s̄l̄s̄ pest̄l̄s̄ f̄rid̄it̄ç̄ei ce kon̄pinde.

Din sip̄on̄s̄l̄s̄ sās̄ melase prod̄s̄k̄s̄ in India Ok̄cident̄al̄s̄ rom̄s̄ prin distil̄aç̄iune, dar ayeast̄s̄ destil̄aç̄iune cere m̄alte materīi komb̄s̄tibile; de ayeaa unde lem̄nele mi komb̄s̄tibili sint̄s̄ sk̄em̄pe (S. E. in interiōr̄l̄s̄ Ins̄ule Java), ak̄olo melase n'are niç̄i o valoare. — In çenepe p̄stem̄s̄ z̄ice, k̄ k̄l̄t̄ra zazar̄l̄s̄ de t̄restie in India mi in Java e departe in k̄ d'a fi p̄perfekt̄s̄ mi daka s'ar̄s̄ fi p̄perfekç̄ionat̄s̄ ar̄s̄ fi prod̄s̄s̄ de zahar̄ k̄p̄d̄s̄ 10 sās̄ 12 p̄reçen̄ç̄ii in lok̄s̄ de 6. — Statistika a p̄robat̄s̄ ka neste tot̄s̄ p̄m̄int̄s̄s̄ se prod̄ç̄e pe ne an̄s̄ 4,527 milioane f̄n̄ç̄ii (lit̄re) zahar̄ de t̄restie. Cea māi mare parte d'ayest̄s̄ prod̄sk̄t̄s̄ o dās̄ india orient̄al̄s̄ mi cea ok̄cident̄al̄s̄.

N̄s̄māi Britania-Mare sip̄r̄p̄s̄ kons̄m̄t̄s̄ pe ne an̄s̄ $\frac{1}{3}$ (sās̄ $\frac{2}{11}$) d̄int̄p'ayeste k̄tim̄i imense de zahar̄ de t̄restie prod̄s̄s̄ pe ne an̄s̄. In an̄s̄l̄s̄ 1853 s'a kons̄m̄at̄s̄ in Marea-Britanie 818 milioane f̄n̄ç̄ii zahar̄ de t̄restie, adik̄s̄ fie-kape lok̄s̄itor̄s̄ en̄ḡlez̄s̄, un̄s̄ neste alt̄s̄ a kons̄m̄at̄s̄ pe ne an̄s̄ 28 f̄n̄ç̄ii; de la 1853 p̄n̄t̄ ak̄m, kons̄m̄aç̄iunea a k̄resk̄t̄s̄ mi māi m̄alt̄. Dar mi 'n Çermania mi in t̄p'̄n̄s̄ k̄ v̄int̄s̄ p̄ret̄t̄ind̄ini in Eçropa, kons̄m̄aç̄iunea zahar̄l̄s̄ de t̄restie a k̄resk̄t̄s̄ m̄alt̄s̄ in an̄i t̄reçun̄ç̄ii; S. e. in an̄i 1822—1824 kons̄m̄aç̄iunea an̄s̄al̄s̄ era in Çermania n̄s̄māi k̄ite 2 f̄n̄ç̄ii de fie kape lok̄s̄itor̄i, pe kind̄s̄ ak̄m se çp̄k̄s̄ la 6.

Ayest̄s̄ pes̄ç̄at̄s̄ statistik̄s̄ kon̄fir̄m̄t̄s̄ o çir-konstan̄t̄s̄ foarte k̄r̄ioas̄t̄, kape se rap̄ort̄s̄ la r̄st̄l̄s̄ mi obiç̄eisl̄s̄ pop̄z̄ilor̄s̄. In an̄s̄l̄s̄ 1700, Marea-Britania a kons̄m̄at̄s̄ n̄s̄māi 22 mil. f̄n̄ç̄ii zahar̄, pe k̄nd̄s̄ ak̄m kons̄m̄aç̄iunea an̄s̄al̄s̄ a ayest̄s̄i art̄ikol̄s̄ d̄sl̄t̄ se s̄zie p̄reçm̄ am̄s̄ zis̄s̄ la 818 mil. f̄n̄ç̄ii; prin çp̄mare se kons̄m̄s̄ ak̄m̄s̄ in Marea-Britanie ap̄roape 37 de op̄i māi m̄alt̄s̄ zahar̄ de k̄t̄s̄ in an̄s̄l̄s̄ 1700, de mi pop̄z̄aç̄iunea ayest̄s̄i Stat̄s̄ n̄s̄ s'a m̄p̄it̄s̄ d'at̄n̄v̄i p̄n̄t̄s̄ ak̄m de 37 op̄i. In t̄p'adev̄t̄r̄s̄ çivilis̄aç̄iunea p̄reçesiv̄s̄ a prod̄s̄s̄ k̄ sim̄ç̄iunea p̄l̄t̄çerēi m'a konfōrt̄l̄s̄i v̄ied̄ei s'a pes̄m̄ind̄it̄s̄ d̄in ce in ce

mai mult; fie care omș voemte să se vâkre pe de toate plăcerile posibile ale vieții, apoi fiind că zahărul din zi în zi se estinește mai mult, de aceea fie care poate să mi 'lă prokrepe că mai mult înlesnire.

Еатъ дъпъ D. Dietrici o tabelъ statistikъ de konsmațiunea zahărulă de trestie mi de sfeklъ de către локситоріи din Европа sokotiți знș peste алтъ în 10 ані де ла 1840—1850.

Фіе-каре локситоръ din Европа а консмаѣ де ла аналъ 1840—1850.

	Фенѣи де захаръ де тrestie.	де захаръ де sfeklъ	сума totală а фенѣиоръ.
În Мареа Британиа	23 $\frac{1}{3}$	0	23 $\frac{1}{3}$
Франѣиа	5 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$	7 $\frac{1}{2}$
Германиа	3 $\frac{3}{4}$	1 $\frac{3}{4}$	5 $\frac{1}{2}$
Австриа	1 $\frac{3}{4}$	$\frac{3}{4}$	2
Оланда	9 $\frac{3}{4}$	$\frac{3}{4}$	9 $\frac{3}{4}$
Данимарка	10 $\frac{1}{3}$	0	10 $\frac{1}{3}$
Сведиа	2 $\frac{4}{5}$	0	2 $\frac{4}{5}$
Елвенѣиа	3 $\frac{1}{2}$	0	3 $\frac{1}{2}$
Италиа	2	0	2
Испаниа	2	0	2
Португалиа	2	0	2
Турѣиа	2	0	2
Гресиа	2	0	2
Ресиа	1 $\frac{1}{2}$	1	2 $\frac{1}{2}$

Табеле ачестеа сінтѣ пінъ ла знș gradș o мъръръ fidelъ pentрe komfortulă vieții mi а vorъției пѣбличе care domnește în ачесте diferite state ale Europei. — Еатъ ми о алтъ observațiune mai interesantъ: dintр'zнș поронș, skotș în India 20—60 маже захаръ kрeдѣș; apoi лъндѣ keарș 60 маже pentрe знș поронș, totș treвe 130,000 де пороане де trestie де захаръ кълтиватъ нșmai пе sea-та консмаțiunei аналe а Марѣи-Британиі în ачестѣ artikolș.

Знș воіаѣиоръ се еспримъ în рапортелъ vieții кълтиваторіоръ де захаръ în плантаѣиле лорș în modulă зрмѣторъ:

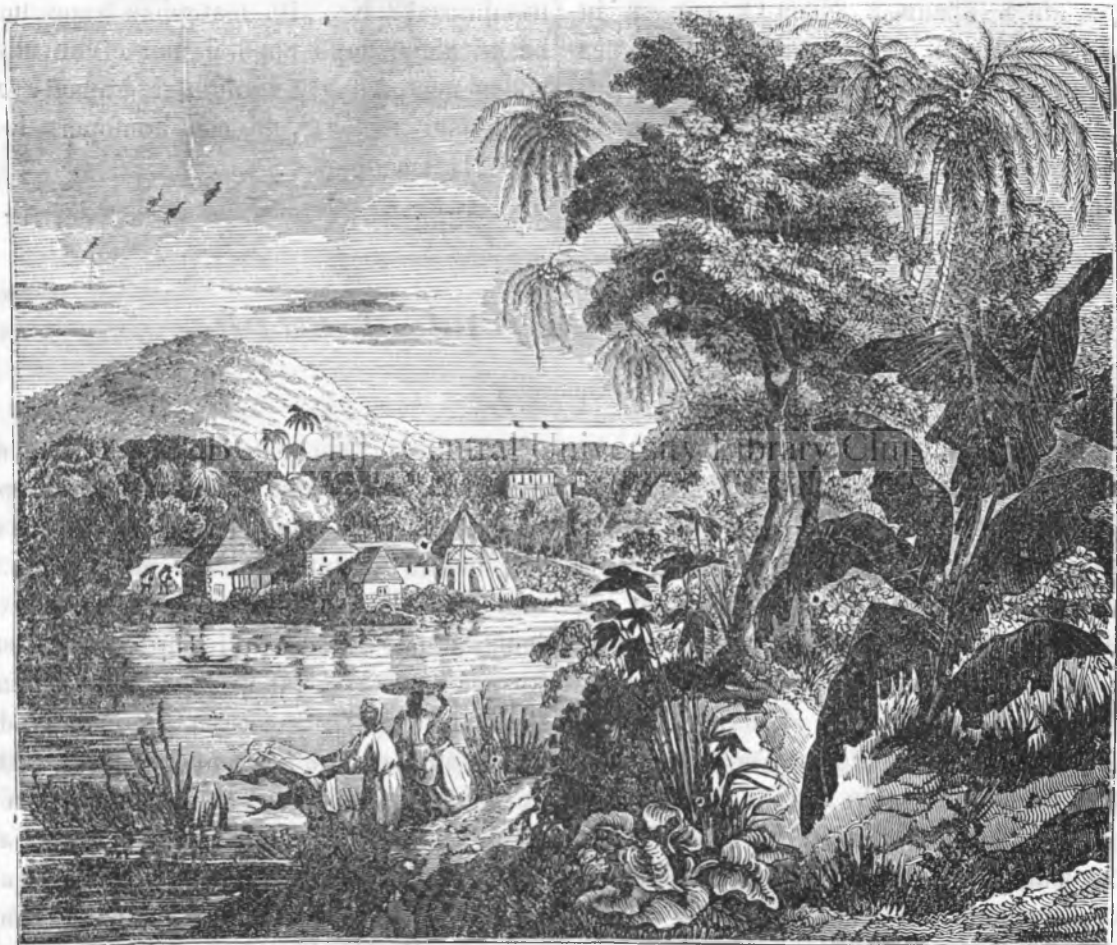
Sernioriі чеі марі din Европа сінтѣ posesori din пѣmintрi întinse, totș ачестиа сінтѣ posesori де плантаѣеле де захаръ mi де кафеа dar mai că seamъ де захаръ. În partea meridională а Statрiлорș зните ка ми în Brazilia, ачешти oameni жокș знș полъ mare, къчи сінтѣ posesori де vorъții immense în пѣmintș mi 'n oameni. Лѣкșșалъ челъ mai mare се гъшеме ла ачешти oameni, care rezidъ în плантаѣеле лорș че ле аș аmezatș în мизло-кълъ кѣмпилорș депъртате де ораше mi де toate; acolo аș palatрiле лорș solide mi

bine fortificate în tokmai ка palatрiле. domniлорș Feodali din sekъiile mediane mi acolo inkonpъраѣи де toate komoditъѣиле vieții, де сѣте де finче змане нșмиѣи skлави care нș sінтѣ прiвiѣи де динмиі ка oameni чи ка лѣкрѣри саș instrъmente vii care esistș нșmai pentрe а лѣкра în folosулă profitsлси стъ-пiнiлорș лорș. În fie care plantaѣе este deosebitș rezidenѣа знде made стъиnелъ къ familia са ми кѣartiera знде medș skлавиі. Ачестѣ distinctiune де sernioriі mi де skлави, обсервъ воіаѣиорълș nostрe, este atitș де remarkable în plantaѣе în kitș се întinde mi ла animalele domestice; keарș kіnele serniорълши де ла rezidenѣа kindș întinsemente п'алтș din ачeia аі кѣartierілорș (skлавилорș) ілș малtrateазъ mi 'лă bate întokmai дъпъ кѣм стъиnелъ сѣș bate mi малtrateазъ пе стъиnелъ kamaradлши сѣș. Astfelș пропагъмъ noi oameni impрежърелъ nostрe, vіrtъѣиле mi vіѣиѣиле noastрe нș нșmai аșșира oameniлор къ care sінтемș în kontaktș, dar mi keарș аșșира animaleлорș.

Ачесте domenрi, чентрѣи де vorъѣие mi де пѣтере а Statелорș meridionale din America, сінтѣ inkonpърате де плантаѣиі immense де trestie де захаръ, care сінтѣ де mare importanѣу mi care în лъмеа modernă, ка знș artikolș де komestibil жоакъ знș полъ destулъ де mare. Trestieа де захаръ seamънъ мълтș къ trestieа noastрe care kre-ише în локрi номолоаше mi вълтоаше інș чева mei марі; кълмълъ (trъnkіslă) еі челъ tare араѣ, ка mi кълмълъ череалелорș noastрe, нише nodрi тарі din интервалъ în интервалъ; лінгъ fie care nodș сінтѣ trei foi verzi kindș planta е тінъръ, mi romiі саș галbene kindș ea е вѣтрiнъ. Spaѣилъ dintре доз nodрi се нșшеме о artikълаѣише care се kokș зна дъпъ алта інченiндș де жошъ în sșș. Artikълаѣишеа чеа mai сѣперioаре се нșшеме сѣѣеатъ; fiindкъ este askъѣитъ, în klіmele знде planta де захаръ rezиante вi-не, astъ сѣѣеатъ пѣmine verde пѣнъ ла sfіr-иitș mi пе vіpfълъ еі се алт знș modș în care staș fiorіle mi semіnѣеле еі. Nș се poate, kontinъ voіаѣиорълș, сѣ 'mi imagine

чинева знѣ спектаколѣ маі фрѣмосѣ де китѣ знѣ кѣмпѣ кѣ трестіі де захарѣ ін тимпѣлѣ матѣрпѣдѣі; кѣчѣ тоате колорѣе сѣнтѣ презентате аколо де ла верде пѣнѣ ла галбенѣ шѣ кеарѣ пѣнѣ ла рошѣі ка сѣнѣеле, адикѣ: вѣрѣлѣ е верде, мѣзлокѣлѣ е рошѣі пе кѣндѣ артикѣлаѣізіне де жосѣ лѣнгѣ пѣмѣнтѣ сѣнтѣ галбене. Фіе кѣре артикѣлаѣізіне есте про- дѣктѣвѣ, кѣчѣ фіе кѣре семѣнатѣ ін пѣмѣнтѣ про- дѣче о плантѣ нѣсѣ. Ін клѣмеле тропѣка-

ле н'аѣ тревѣінѣ а семѣна планта ачѣаста ін тодѣ аніі, пѣнѣрѣ кѣ рѣдѣчѣна еі сѣдѣтѣ ін пѣмѣнтѣ рѣмѣне фіксатѣ аколо. Се асігерѣ кѣ пе інсѣла St. Thomas сѣнтѣ плантаѣізіні де трестіе семѣнате де 200 де аніі де кѣтре Портагезѣі (posesorѣі d'atenѣчѣі аї ачѣестѣі інсѣле), кѣре мѣ акѣм даѣ пе фіе кѣре анѣ о боратѣ ре- колѣтѣ де захарѣ. Дар ін Лѣісеана (ін кон- тѣнѣнтѣлѣ Америкѣі) знде фрѣрѣлѣ ернеі ін лѣ- ніле Іанѣсарѣіе шѣ Феврѣсарѣіе есте foarte sim-



О плантаѣе (грѣдѣнѣ) де трестіе де захарѣ ін India Окѣдѣнтале.

дѣиторѣ, аколо тревѣе ка ін 90 де зѣле де ла Ав- гѣстѣ пѣнѣ ла Декѣмѣрѣіе тоатѣ реколѣта захарѣлѣі сѣ фе термінатѣ шѣ семѣнареа ачѣестѣі планте тревѣе сѣ інчѣепѣ дѣн ноѣ прѣмѣвара вѣітоаре. Де ачѣеа захарѣлѣ про- дѣсѣ ін Статѣрѣле зніте нѣ поате конкѣра кѣ захарѣлѣ Колонііларѣіе тропѣкале, пѣнѣрѣ ачѣеа шѣ гѣвернѣлѣіе д'аколо а пѣсѣ о вамѣ пѣнѣ ла 50 прѣченѣі де валѣареа пѣнѣрѣ захарѣ

streінѣ шѣ аstoffѣлѣ чѣі 1,500 posesorѣі де план- таѣе де захарѣ ін сѣдѣлѣ репѣблѣчѣі се ім- борѣдѣскѣ пе костѣлѣ де 23 мѣл. оаменѣ кѣре сѣнтѣ сілѣнѣі а плѣтѣ захарѣлѣ лорѣ індіпенѣ де дѣсѣ орѣ маі скѣмпѣ де кѣтѣ шѣ арѣ фі нѣ- тѣтѣ прокѣра дѣн streінѣтате. Еатѣ фрѣктѣлѣіе сістѣмѣлѣі ескѣсівѣ. Статѣлѣіе деспоаіе мажор- یتатеа ін фаворѣлѣ minorیتѣдѣі шѣ сѣе кѣ- вѣнтѣіе д'а прѣтеѣе о індѣстріе націоналѣ зітѣ

a proteje pеnциле четъденilorъ Statelor. Este interesantъ a vîti зрмъторълэ пасажъ totъ din voiaжорълэ nostrу :

Жесиди, каре аъ интродэсэ планта де захаръ ин стэриле зунте, адскинд'о аколо де ла Инсэла St. Domingo, s'аъ окенат мэлт тимпэ кэ кэдэра ачестеи планте, инсэ а продэсэ нэмай сиронэа де тrestia де захаръ, пе киндэ захарэа ала, solidэ ши кристализатэ n'a fost кэноскет атэчи ин Америка. Tokmai ин секолэа тректэ, знэ posesорэ d'о платэе лингэ орашэа Нэоа-Орлеан а индрэснитэ d'а фэктэ захарэ solidэ-ши а рэшитэ; d'атэчи s'a desvoltatэ mai мэлтэ кэлэтра захарэа ин стэриле зунте ш'а ажэносэ ла инблэимеа еи актэалэ.

Dar se 'ntреабэ акэм, киндэ vedemэ кэ

орэ че sîrmanэ poate акэмэ кэ ките-ва парале с'шэ кэмпере захарэ супе а'шэ индэлачи кафеао са де диминеаа, пе киндэ 'nainte кэ ките-ва сэте де ани знэ асемenea дежэнуэ ера ресерватэ нэмай пентрэ прингиу ши доминаториу пэминтэлаи, n'о сэ зичем оаре кэ лэмеа а фэктэ прогресе марэ ши кэ иналта Проведингэ ин toate прогресэриле каре ле а инспират ин inimиле оаменилорэ а автэ нэмай знэ skonэ, адикэ: а фаче астэ-фелэ ка тогэ оамениу сэ се вэкэре. пе риндэ де toate плэчериле пэминтэлаи? Кэ китэ материале каре имподо-вэскэ виада лорэ ворэ fi mai ефине ши акчесивиле пентрэ фогэ, ворагэ ши сэрачэ, лэмеа ва fi mai перфектэ ши mai конформэ кэ скопэа Проведингэи.

О орэ теривилэ ин фэндэа мэри.

(Зрмаре.)

Daca speriэтра каре m'a пэтрэс киндэ ам инпат ин салонэа вапорэлаи innekatэ, нэ m'ар fi инкременитэ интр'атитэ инкитэ сэ рэмийэ деапэнуэ, амэ fi кэзстэ жоэ ши амэ fi рэнитэ poate комэникациянеа mea кэ лэнтреа ши амэ fi. fostэ пердстэ. Сэ'шэ imagine чинева счена зрмэтоаре че s'a desvoltatэ inaintea окилорэ mei: О мэлэиме де кадавре де вэрвагэ ши де femeй адэнате интр'ачестэ салонэ ши stиндэ фиэ-каре ин локэлаи знде 'л а анскатэ ора моргиу пэстриндэ киар позиянеа лорэ де desesperацияне киндэ аъ врэтэ сэ skane де моарте, прекем ши снайма моргиу имприматэ пе феделе лор, киндэ аъ вэзстэ кэ лэнта лор есте дешартэ ши кэ sintэ destinaция а fi ингропация де виу пе фэндэа мэреи. Маи тогэ ераэ грэмэдиюу лингэ зша салонэлаи пе знде аъ врэтэ сэ easэ ка сэ skane де периколэ, инсэ апа а fostэ mai пэтерникэ де китэ еи. Зниу ин анксистатеа де моарте саэ акэуатэ де маса ши де таванэа салонэлаи ши ама аъ рэмаэ инкременидэ. Лингэ астэ зшэ ера грэмэа де кадавре кэлкате знеа аэпра алтора кэлкиндэ зниу neste алгия фэрэ милэ, каре гиндэиндэсе нэмай кэм сэ'шэ skane

виада дэпуэ кэм есте овичеялэ оаменилорэ киндэ се афэ интр'энуэ периколэ де моарте, атэчи тогэ ситэ eroисти; fie-каре нэ се гиндэште декитэ пентрэ скэпаре са. Dar че folос! тогэ ераэ консакрация ла моарте, пе тогэ а имбэрэуиматэ крэделе еи гларэ. Инсэ спектаколэа челэ mai инфорэторэ пентрэ mine ера киндэ ам инпат ш'ам вэзстэ ачестэ адэнаре де моргиу, зитиндэ-се тогэ ла mine. Дэмнезэе! синуеле 'ми а ингэуат ин вине ла vederea ачесторэ оки ка де stикэа фиксация аэпра mea; tokmai пе зрмэ дэпуэ че m'am mai деметевитэ 'ми ам есуликатэ ачестэ феноменэ ингрозиторэ. Еи ин ора моргиу се зитаэ тогэ кэтре зша де знде аутента минтэсипеа лорэ ши дэпуэ че аъ мэритэ аъ пэстратэ окиу лорэ дескину ши интормэ кэтре ача зшэ, d'ачеа киндэ ам дескисэ зша ми s'a пэртэ кэ тогэ се зита ла mine. Dar спектаколэа ачелорэ кадавре, каре ретэсесерэ пе маса салонэлаи, ера ши mai inferналэ, кэчи пе d'о парте перии лорэ чеи лэнуу плэтеаэ импрежэрэлаэ о-вразэлаи пе каре'лэ вэтеаэ ne'четатэ prin импинэреа апеи че змплеаэ салонэ, iar пе d'алта, варвеле лорэ негре ши лэнуу адэораэ

înkъ mi mai mеlтѣ ла infъrишареа лорѣ dia-
voleaskъ, аtеnчi mi am inkinsitѣ къ мѣ аfлс
în mizлоккѣлѣ infepнѣлѣi kondamnatѣ а vedea
înkъ de viș асeastъ sчentъ de neste rроанъ.

În асeastъ преокспаиѣне а sșfletѣлѣi
meș, n'am вѣrat de seamъ къ din minstѣ în
minstѣ șparanѣлѣ se întрpita mai mеlтѣ mi
nerpemitѣ тревѣе сѣ fi fostѣ d'o nстепе те-
вилъ пе sșпrafага мѣреi, daktъ kiар în avissѣлѣ о-
чeanѣлѣi s'a simđit prezenta лѣi întр'нѣлѣ rpadѣ
atitѣ de însemnatѣ, mi întр'нѣлѣ minstѣ вапо-
рѣлѣ а приimitѣ о ловитрѣ ama de tape în-
kitѣ а înченѣтѣ сѣ se misче. Сѣ 'ми ima-
ѣине акѣм чине-ва sчена infиорѣтоаре къ
toate асесте kadavре аѣ înченѣтѣ сѣ se misче
ми еле în коачi înkоло mi челе че ераѣ пе
masъ аѣ înченѣтѣ а се апроиа de mine паркъ
voiaș сѣ салте neste mine. Astъ vizisне а-
medindѣмъ къ totѣлѣ, am dat fъra афаръ din
salonѣ; dap inima пѣтрѣнсѣ d'o snaimъ nedes-
krintivilъ mi am imаѣinatѣ къ toate асесте
fantome се miukѣ mi мѣ ronesкѣ: n'amѣ а-
вѣтѣ кѣраѣиѣ niчi а mѣ mai зiта indтрѣтѣ mi
am înчеркатѣ сѣ мѣ desfak de петрiле че е-
раѣ лerate de niчiоареле меле, ka сѣ мѣ
почиѣ ssi în sșs. Dap eatъ къ нѣ sînt în
stape сѣ ле desлerѣ! къ чеа mai mare иѣ-
дсалъ am трас сѣ ле рѣлѣ; dap în дешертѣ,
кѣчi ераѣ limite strînsѣ de копнѣлѣ меѣ,
Акѣм am кѣзѣтѣ întр'o nenstingъ mare ш;
вѣzîndѣ къ нѣmai am niчi о snepанѣ а mai
skъna din avissѣлѣ очeanѣлѣi am рѣmasѣ în-
тр'o desnepаре komплектъ kape 'mi а лѣатѣ
toatъ енерѣиа mi m'a арѣnkatѣ întр'o stape de
летарѣиe mi de paralizie.

Însъ sșfletѣлѣ meș n'a nepdстѣ toatъ fa-
кѣлатatea rîndipei mi m'am rînditѣ: unde о fi
kamapadѣлѣ meș Rimer? apoi m'am зitatѣ
împрежѣрѣ'ми ш'am вѣzтѣ лînrъ mine amîndѣ
сѣлѣ петрiле че ераѣ лerate ла niчiоареле лѣi
mi пе kape елѣ sinгѣрѣ ле а desfѣkстѣ sșin-
дѣse. Дѣилъ асeastа am арѣnkat okii în sșsѣ
mi am вѣzтѣ лѣнтреа къ kamapazii mei лѣп-
tîndѣ-се къ валѣриле мѣреi. Astъ vedepе de-
штentîndѣ în mine dopîнѣа viедеi ш'a skъna
d'aste sчene infepнале, mi а inшпратѣ знѣ кѣ-
раѣиѣ ш'o nстепе нѣоъ.

Eatъ m'am sșitѣ пе skapa kape kondѣ-
чea кътре akonepишѣлѣ вапорѣлѣi. Dap че
snaimъ нѣоъ! аичi алъ katastroфѣ! în timиѣлѣ
kitѣ am fostѣ în salonѣ mi вапорѣлѣ се mi-
шка nekontenitѣ, шма d'асѣпра кѣzсе mi'mi
înkisese întrapea. Eatъ-мѣ ear înkisѣ în а-
сeastъ înkisoape infepналъ! desperat am чер-
катѣ k'o nстепе mare сѣ pidikѣ шма къ mi-
неле, dap n'a fostѣ къ nstingъ! am кѣzstatѣ
s'o 'mînrѣ къ канѣ; în задар! Акѣм am вѣ-
zтѣ kita-ва вѣкѣлѣ de лемнѣ mi de ferѣ, ле
am лѣат mi întревѣинѣndѣ pestѣлѣ de nстепе
чe'mi mai pemѣsese m'amѣ sîlitѣ а deskide
шма, дѣпъ mai mеlте kazне шма avia s'a pi-
șikatѣ къ патрѣ долѣрi! Dap în minstѣлѣ а-
чesta, вапорѣлѣ а приimitѣ о ловитрѣ нѣоъ
de валѣриле sșb-marine întрpitate de șparanѣ
mi astъ ловитрѣ ера ama de tape înkitѣ ва-
порѣлѣ s'a кѣлкатѣ ла о парте ш'a înkisѣ шма
къ totѣлѣ!

Ка знѣ smîntitѣ am fșpitѣ înkоаче în
kоло, черkîndѣ а rѣsi знѣ локѣ de ешipe,
dap în задар! обositѣ de osteneалъ mi de des-
nepаре, m'am dѣsѣ de m'am ашеzатѣ лînrъ
шмъ аmentîndѣ къ пачиенѣ mi pesirнаѣиe
о moapte sîгѣрѣ. Afîndѣ-мѣ kite-ва minste în
astъ stape теpивилъ, eatъ din ноѣ вапорѣлѣ
се кѣтремѣрѣ, miukîndѣ-се în коачi în kоло
кѣлkîndѣse în дреанта mi'n stîнra mi'n fine
pestѣpnîndѣse къ totѣлѣ. În minstѣлѣ асesta,
kînd вапорѣлѣ се аfла къ fѣndѣлѣ sșsѣ mi къ ako-
nepишѣлѣ în жосѣ, дѣпъ лѣпiле rравитѣдѣi
шма skтpei de sine а кѣzтѣ în жосѣ mi s'a
deskisѣ; акѣм am еmit афаръ mi earшmi m'am
afлатѣ преzмвîndѣ-мъ пе fѣndѣлѣ мѣреi.

Къ о forѣлѣ nekомѣнъ пе kape омѣлѣ о
кѣштîrъ нѣmai în momente kritiche de desne-
pаре, am трас rрестѣлѣ лerate ла niчiоареле
меле, ле am рѣut mi m'am либератѣ de дîн-
селе. Apoi am înченѣтѣ сѣ мѣ îналѣлѣ (кѣчi
апеле мѣреi авîndѣ о rрестате snечiфикъ în-
semnatъ, îmînrѣ în sșsѣ пе afѣndатѣлѣ kape
n'аре лerate de копнѣ'i оаре-kape rрестѣлѣi ka
сѣ'лѣ трагъ în жосѣ). În пѣѣине minste am
стрѣвѣтѣтѣ toatъ профѣnditateа мѣреi mi am
emit пе sșпrafага eî mi лѣminatѣ de лѣmina
zîlei am sșpitѣ rроана. Пе kînd мѣ sѣiam,

kamapszîi mei din lantpe aș simțitș aचेastș
 sșipe a mea mi kînd m'aș vșzștș ne sșipra-
 fada mșrei, s'aș anponiatș kș lantpea de mine
 m'aș lșatș kș dînmîi mi m'aș dșsș a kasș.
 Din p'aचेतș minst Pîmer a lșatș kș totșlș
 meseria sa de afșndștorș, đap eș, de mi totș
 sm pșmas fidealș aचेstei okșnađișni intere-

sante đap nepikșloase însș am fșkștș șnș
 jșrșmîntș, adikș: d'a nș mai vizita niči o-
 datș o korabie înnekatș sșș mare împreșș
 kș oamenii seî. Astș-felș șyena đin salonșlș
 vaaporșlși Marmion a fșkștș în mine o împre-
 șize, kape n'o voiș șita niči odatș în viađș.

КОМЮНИКАЦИОНІ ШТИНДІФИЧЕ МІЧІ.

ЧЕВА ДЕСПРЕ ЛОКȘТОРИÎ ÎN АЕР.

Локșиториî аерșlși sînt П а с ъ р і л е, de mi ș-
 nelle dintp'însеле тpșeskș mi ne пșmîntș mi în апș.
 — Sînt șnеле iarșmî dintp'însеле fșkște пșmaî пe-
 тpș noantea, алтеле пșmaî пentpș zioa. Ценșlș пa-
 серілорș 'mî a însșmitș реđisнеле îналте але ае-
 рșlși șnde se презмвлș ka реџеле снаđișlși, ne
 kîndș omșlș s'a fșkștș реџе алș пșmîntșlși. — Вiа-
 đa пасерілорș ne aratș felșpîmî de deosepîrî. П r i-
 v i g e t o a p e a (philomella) kînta mi se vșkșrș nș-
 maî примъвара, đap Моєвî (Larus), (o пасере de
 mare), se vșkșrș nșmaî kîndș este fșptșnș ne o-
 чеанș; șnеле тpșeskș singșpatîche, пpekșm: вєлтș-
 рșлș (aquilla), плешъвє (vultur), вєfnîđa (strix);
 алтеле se strîngș în societșđi алeđîndș dintpe đî-
 sесе șnș gșвернș, пpekșm пeлîkaniî (o пашpe
 de đєnșpe), вєрєєєє (ciconia), kоkорîi (grus)
 mi fl a m î n ç i (flamingo), se formeazș în баталіоане
 ka soldađiî, пșîndș santîнеле mi askșatîndș ne шe-
 fșlș лорș; đap kоdоватșpa (bergeronette) тpșe-
 mte o вiаđъ пашторалъ, șмвлș đєne пșstopî ne kîmpș
 пар-k'арș аєєа плъчере șъ плъçaskъ тpșмеле. Sînt
 пасерî пentpș тоате реđisнеле de îпъđimî але аерș-
 lși, îнченîndș de ла вєлтșрșлș kape se презмвлș
 foapte sșșș în аерș пар-k'арș fi îн черș, saș de ла
 пасереа fpegatș kape se sșie maî sșșș de kîtș
 vîrșpîle мѣнцилорș Xîmalaiа, ла o îпъđime de o
 mie de niçioape (ka ла omîlș); пîпș ла strъđulș
 (struthio) mi k a z ъ a p ъ l ș saș đp o n t e (didus) kape
 nș potș sșpъra îн аерș, îпpевșîпđîndș арîнеле лорș
 nșmaî ka șъ поатș fșçî maî îste. — Natspъ a for-
 matș пашpîle mi пentpș felșpîmî de аne, îнченîndș
 de ла лєвъđт (cignus) kape se примвлș nșmaî îн
 апș ștșoape, пîпș ла аєєа пашpe (cinclе) че se
 kșfșndș îн kатарактеле аелорș, аvîndș плъчере a
 se жєka îн аєєєє gpozave аvîse. S'at îнкъ алє пa-
 șpî mi maî kșpîoase îн очанș, kape че kîamъ пa-
 șpîle fșptșneî (l'oiseau des tempêtes) — Kînd

вp'șnș șpaganș fșpîoșș se șpкъ îн очанș, аmeste-
 katș kș лъçipea îпфîopștoape a fșлeрелорș; kîndș
 талазеле мșpîi пșmоase, fșpîoase, se șpкъ ла o
 îпъđime пeșnșș; kîndș тоатș vederea очанșlși
 presentș o șyенъ sșvîmъ a єlementелорș реvoлтate.
 atșnçî ese aчеastș пашpe презмвîndș-se kș плъ-
 чере îн mîzлokșlș aचेstșî тавлоș îпфîopștorș.

Întp'șnș алș локș vomș vorșî desupe e-
 migrađisnea пашpîлорș; akolo vomș vedea kș
 аचेste kșpîoase kълъtopîi sîntș o fаçere de zîne
 a natspîi sîpe a пашpа totș d'asna mi пpетșînde-
 nea o armonie kșvîпçioasș sșvîsîtenđiî fîпçелорș
 пашpîлорș. Đap kș тоате kълъtopîile лорș kape
 ni se парș foapte întîнse, пашpîle nș potș emî đîп
 lînia kape natspъ a detepminat'о пentpș лokșîпđa
 лорș; șnde natspъ are тpевșîпđъ de đîнsеле, akolo
 îпstîпkștșlș лорș лe îппîпçe de a venî. Апpîпîп-
 đș-se ла noi примъвара, kîndș natspъ 'нчене a se
 'ntîнepî, kîndș пștepa пpоđkștîvș mi a вîeđpîeî
 îнчене a akonepî kîппșpîle kș fîпçe nșoî вeџetalе
 mi animale, atșnçî îнчене a вepмîi mi мшđimea
 îпsekтелорș kape negpешîtș mi ele sîntș тpевșîпçioa-
 se îн totalitatea natspîeî; đap șnеле dintp'însеле,
 пrîп лъkошîa лорș kоnșmîndș тоате пpоđkșтеле п-
 mîntșlși, арș пștea аđșçe втșтmare sșvîsîtenđeî a-
 nîmazелорș челорș maî nobîle, пpekșmș este omșlș;
 sîpe a ренара đap аєєлș ръș, îпçeлeanta natspъ a
 îмаđîнатș ka șъ trîпîđъ îн fie-kape примъваръ îн
 аsemenea реđîșniî але пъmîntșlși niște çete de пa-
 șpî kape se nștpeskș nșmaî d'аचेste îпsekte
 șpîkștoape, mi mîkîпpîndș nșmъpșlș лорș, se pe-
 ștatopnîçeuше ekșîlîpъlș mi armonia îн тоате pа-
 mșpîle domenslși animalș mi вeџetalș. — Aîçî ve-
 demș șnș noș аргșmentș kș natspъ a шtîstș пpе-
 tșîndenea șъ kșmпъneaskъ пpоđkșđisnea mi пep-
 depea; a шtîstș totș d'asna șъ аđkъ pemedîșlș îп-
 ppeșnș kș pana. Kîndș îпtpe animale se îвешte
 вp'șnș tîпанș îппoвътpъtorș, se gъșeuше mi алș tî-
 панș kape'đș tîпанîseuше mi ne đîнsșlș. (Ba șpma).